

TỌA ĐÀM NHÂN SINH HẠNH PHÚC

(Giải Giải Đệ Tử Quy)

Tập 18

Giám định: Lão pháp sư Tịnh Không

Chủ giảng: Thầy Thái Lễ Húc

Địa điểm: Học hội Tịnh tông Đài Nam, Đài Loan

Thời gian: 15/02/2005 - 23/02/2005

Viết dịch: Ban biên dịch Pháp Âm Tuyên Lưu

Chào mọi người buổi sáng! Hôm qua chúng ta đã tiến vào chủ đề thứ hai là Xuất Tắc Đễ, trong đó nhắc tới “anh thương em, em kính anh, anh em thuận, hiếu trong đó”. Tục ngữ nói “gia hòa vạn sự hưng”, “anh em đồng lòng thì đất cũng biến thành vàng”. Quả thật bầu không khí trong gia đình mà hòa thuận, vui vẻ thì gia phong nhất định sẽ rất hưng thịnh và sự nghiệp cũng sẽ hưng vượng. Rất nhiều em nghe xong những câu chuyện của các vị thánh hiền xưa thì các em cũng là thấy người hiền muốn sao cho bằng, nghe xong *Khổng Dung nhường lê*, các em trở về cũng đều làm theo như vậy. Có một cô bé rất khảng khái, nhường trái lê cho em trai ăn, trong khi em chỉ có một trái lê, kết quả người em trai này cứ cắn từng miếng lớn một. Khi em ăn được hơn một nửa thì người chị này sắp không nhịn được nữa, sau đó liền cướp lại trái lê của em trai. Người mẹ nhìn thấy cảnh tượng này, liền gọi điện thoại báo cho thầy giáo, đây là sự hợp tác rất tốt giữa phụ huynh và thầy giáo. Bởi vì mỗi một câu kinh văn, con trẻ không thể nào học một lần liền biết, cần phải hướng dẫn trong thời gian dài.

Hôm sau, người thầy đã kể cho học sinh nghe một câu chuyện, chuyện kể rằng vào thời nhà Hán có hai anh em, một người tên là Triệu Hiếu, một người tên là Triệu Lễ, Triệu Hiếu là anh. Rất không may Triệu Lễ bị giặc cướp bắt đi, khi người anh biết được, lập tức đã tìm đến sơn trại và trực tiếp xông vào trong đại bản doanh của bọn cướp, người anh nhìn thấy bọn cướp đang rất đói bụng, định giết em mình để ăn thịt. Người anh thấy vậy vô cùng lo lắng, liền chạy đến trước mặt bọn cướp và nói với bọn chúng rằng: “Em của tôi bị bệnh, người lại gầy gò, các vị đừng có ăn nó, mà hãy ăn tôi đi, tôi mập mập hơn, người lại khỏe mạnh.” Người em thấy anh mình nói vậy cũng rất lo lắng, liền đẩy người anh ra và nói: “Tôi bị các vị bắt là số mệnh của tôi, nên tôi bị các vị ăn là đúng rồi, tuyệt đối không được liên lụy đến anh của tôi.” Hai anh em ở đó tranh nhau muốn chết,

muốn chết thay cho đối phương. Vào lúc này, bọn cướp nhìn thấy vậy rất cảm động, liền thả người em về.

Cho nên các em thân mến! Triệu Hiếu và Triệu Lễ ngay cả điều gì cũng sẵn lòng hy sinh vì anh em? Ngay cả mạng sống cũng sẵn lòng. Thế chúng ta có nên chỉ vì một trái táo, một trái lê mà tranh cãi với anh em của mình không? Chúng ta cần phải noi theo tinh thần của những vị thánh hiền ngày xưa mà làm theo. Hơn nữa, bởi vì tinh thần không tiếc hy sinh mạng sống vì anh em của Triệu Hiếu và Triệu Lễ đã truyền đến tai của Hoàng đế, sau đó Hoàng đế liền phong hai anh em họ làm quan để cai quản nhân dân, cho nên họ có phước về sau. Tại sao Hoàng đế muốn dùng hai anh em họ làm quan vậy? Bạn xem, anh em mà biết yêu thương nhau thì nhất định sẽ hiếu thảo cha mẹ, người có đức hạnh tốt như vậy mà ra làm quan thì chắc chắn sẽ yêu thương nhân dân. Bởi vì “dùng hiếu để dạy” thì họ sẽ “cung kính cha mẹ người trong thiên hạ”, họ sẽ kính trọng tất cả những người làm cha mẹ trong thiên hạ; “dùng để để dạy” thì họ sẽ “cung kính anh chị người trong thiên hạ”, cũng sẽ kính trọng anh chị em của tất cả mọi người.

Cho nên, chúng ta cũng nhân cơ hội giáo dục này, để hướng dẫn các em; đương nhiên khi các em có biểu hiện rất tốt thì chúng ta cũng cần dành cho một số khẳng định.

Ngoài ra còn có một em, đúng lúc dép của bạn học bị hỏng, bởi vì bản thân em đã có một đôi dép bị hỏng một chút nên em đã đổi một đôi dép mới. Nhưng đôi dép bị hỏng một chút kia em lại không nỡ vứt đi, mà đem để dưới gầm giường của em; có thể em đã học được câu: “không ghét cũ, chớ thích mới”, cho nên có cảm tình với đôi dép cũ nên không vứt bỏ nó mà để dưới gầm giường. Cuối cùng, bởi vì dép của bạn học đã bị hỏng, không thể đi được nữa, thầy giáo liền nói với em: “Em hãy về đem đôi dép cũ đến cho bạn đi.” Đây có phải là giúp đỡ bạn học không? Đúng vậy, nếu không thì bạn học không có dép đi, mà mùa đông thì rất lạnh. Sau đó, nhóm giáo viên chúng tôi bỗng nhiên phát hiện ra em học trò này đi đôi dép cũ, còn người bạn học đi đôi dép mới của em. Người lớn chúng tôi cũng học được một bài học. Bạn xem, em ấy thật sự đã làm được câu: “Tiền của nhẹ, oán nào sanh.” Bạn học của em nhất định có thể cảm nhận được, em rất quan tâm đến mình.

Chúng tôi ngay lúc đó liền khen ngợi em học sinh này: “Em đích thực là học trò giỏi của Không lão phu tử.” Tiếp theo đó, chúng tôi cũng tiến thêm một bước nữa là kì vọng em, nói em là anh lớn của những bạn học này, cho nên từ nay về sau nhất định phải làm tấm gương tốt. Chúng ta khẳng định các em, cũng

phải không quên giúp các em lập chí, không quên giúp các em nâng cao định vị của mình. Vì vậy, khen ngợi các em cũng là một môn học vẫn. Chúng ta thường hay nghe câu nói rằng “thời nhỏ sáng dạ, lớn chưa chắc hay”, rất kỳ lạ, tại vì sao lúc nhỏ thì sáng dạ, năng lực tốt như vậy, nhưng lớn lên lại chưa chắc có được sự phát triển tốt? Đây là kết quả, nguyên nhân do đâu? Chúng ta không thể dừng lại ở kết quả, bằng không thì con người sống không được sáng tỏ. Thưa các bạn, bạn cảm thấy thế nào? “Không có tấm gương để noi theo.” Đây là nguyên nhân rất quan trọng, chúng ta có thể suy nghĩ vấn đề này thật tỉ mỉ một chút.

Có một người cha nói: “Lúc con trai tôi hai tuổi, tôi cảm thấy nó có thể làm người lãnh đạo quốc gia; khi con trai tôi lên cấp hai, tôi cảm thấy nó chỉ cần có thể thi đỗ đại học là tốt lắm rồi; khi con trai tôi lên cấp ba, tôi cảm thấy nó sau này ra trường có công việc là tốt rồi!” Sao mà khác biệt nhau nhiều như vậy? Sự kỳ vọng của người cha đối với con càng ngày càng thấp thì người con có triển vọng không? Không thể nào! Khi người lớn không có tấm gương tốt cho con cái xem thì con cái sẽ không có chí hướng, dần dần suốt ngày buông lung phó mặc, rất vô vị. Đó là lý do, tại sao lúc bắt đầu học tập chúng ta đã nhấn mạnh “học quý lập chí”, hơn nữa mục đích của học năng lực là ở chỗ nào vậy? Việc này phải cẩn thận ngay từ đầu. Mục đích thực sự học năng lực của trẻ là ở chỗ nào? Tại sao phải học năng lực làm việc vậy? Chúng tôi vừa mở đầu đã nói: “Độc sách chí ở thánh hiền”, nhưng người hiền nay thì “đọc sách chí ở kiếm tiền”, mục tiêu sai rồi thì có khả năng sẽ có được kết quả tốt không? Cho nên, lúc mới bắt đầu nhất định phải có quan niệm dẫn dắt đúng đắn mới được.

Tại sao “thời nhỏ sáng dạ”, có năng lực, nhưng đến cuối cùng thì lại “lớn chưa chắc hay” vậy? Bởi vì rất nhiều năng lực mang ra khoe khoang. Tại sao phải “trước người lớn, chớ khoe tài”? Con cái bạn từ nhỏ học được một ít tiếng Anh, học được một chút kỹ năng, người lớn dắt chúng đi biểu diễn khắp nơi, trong tâm hồn non nớt của chúng sẽ cảm thấy như thế nào? “Nhìn xem kia, người lớn đều vỗ tay khen ngợi mình, người lớn còn nói chú cũng phải học tập theo con, con thật giỏi!” Nghe nhiều lời khen thì lời kiến nghị sẽ nghe không lọt tai nữa. Do đó, khen ngợi người khác cũng phải dùng lí trí, cũng phải dùng trí tuệ mới được. Việc thể hội này tôi cũng nhận ra được từ ngay chính bản thân mình và nơi người khác, sau đó lại mở kinh điển ra để ấn chứng.

Khúc Lễ nói, chúng ta mở thiên đầu tiên Khúc Lễ trong Lễ Ký, ở trang đầu tiên viết là: “Ngạo không thể thêm lớn, dục không thể phóng túng, chí không thể tự mãn, lạc không thể tột bậc.” Chúng ta hãy xem bốn câu này, con người hiền

nay có phạm phải không? Con người chỉ cần khởi lên tâm ngạo mạn thì không cách nào chịu nghe lời chỉ dạy, và họ sẽ rất khó trưởng thành. Nếu từ nhỏ các em đã ngạo mạn thì đời này rất khó có thành tựu lớn, cho nên tại sao “thời nhỏ sáng dạ”? Bởi vì lúc nhỏ nếu như ngạo mạn vì những năng lực này thì phiền phức rồi; bởi vì muốn thành tựu học vấn thì quan trọng là ở thái độ chịu lắng nghe, ở thái độ khiêm hạ, như vậy họ mới có thể biết được: “Trên người còn có người, trên trời còn có trời.” Điều thứ hai, “dục không thể phóng túng”, ham chơi làm mất chí, bạn xem, hiện nay chẳng phải có nhiều bài học xương máu đã bày ra đó sao! “Chí không thể tự mãn”, hiện nay trẻ em không có chí hướng, thường hay chơi bời lêu lổng, cảm thấy rất vô vị. Cho nên “chí hướng phải cao xa”, một người cần phải có chí hướng cao xa thì cuộc đời của họ mới tốt đẹp mỹ mãn, họ sẽ luôn cảm thấy mình phải nâng cao chính mình, mới có thể phục vụ cho xã hội, phục vụ cho người khác. “Lạc không thể tốt bậc”, vui quá hóa buồn. Nếu một đứa trẻ từ nhỏ không biết giữ chừng mực, thường thì một khi chơi sẽ chẳng biết đến ai, vậy khả năng cao sẽ xảy ra một số nguy hiểm cho chính bản thân. Thừa các bạn, tổ tiên chúng ta mấy ngàn năm trước đã viết những lời dạy bảo này trong kinh văn, tổ tiên không có lỗi với chúng ta, vậy chúng ta không thể có lỗi với tổ tiên được.

Trước đây, bởi vì tôi là cháu đích tôn, nên từ nhỏ đã nhận được rất nhiều tiếng vỗ tay, nên mục đích làm một việc nào đó của tôi là gì? Là để được tiếng vỗ tay. Sao bạn biết vậy? Là xem người khác có nhìn thấy tôi đang làm hay không, cho nên tôi đã trở thành người sống trong tiếng vỗ tay. Đột nhiên lúc học đại học có một lần tôi lên bục giảng bài, vào năm thứ tư đại học. Một bậc đàn anh của tôi, sau khi nghe tôi giảng bài xong bước xuống, anh ấy rất vui mừng nói với tôi rằng: “Em đúng là người sống trong tiếng vỗ tay”, anh ấy đang khẳng định tôi, nhưng tôi nghe xong câu nói đó thì bỗng suy nghĩ lại: “Nếu như không có tiếng vỗ tay thì tôi có làm không?” “Không làm!” Nhưng điều rất kỳ lạ là, rất nhiều chuyện vô cùng quan trọng trong cuộc đời đều không có tiếng vỗ tay. Khi một người nếu như chỉ thường hay sống trong tiếng vỗ tay thì tâm được mát của họ chắc chắn sẽ rất nặng, cuộc đời như vậy chắc chắn cũng sẽ không được tự tại vui vẻ.

Do đó, tôi bắt đầu sửa đổi. Bởi vì trước đây nghe quá nhiều lời khen tặng, thật sự là nghe quá nhiều lời khen, khi nghe một câu phê bình thì trong lòng cảm thấy rất khó chịu. Vì vậy, tôi thường xuyên niệm câu kinh văn trong Đệ Tử Quy: “Nghe khen sợ, nghe lỗi vui, người ngay thẳng, dần dần giỏi.” Thật ra chúng ta chỉ có hai con mắt và hai lỗ tai thì có thể thấy được bao nhiêu, có thể nghe được bao nhiêu? Nhưng khi chúng ta có tâm khiêm hạ thì không biết đã có thêm được

bao nhiêu đôi mắt giúp chúng ta nhìn đường, có thêm được bao nhiêu đôi tai giúp chúng ta nghe rất nhiều thông tin, rất nhiều khuyết điểm của mình. Cho nên, phải nuôi lớn khiêm hạ của trẻ nhỏ, chứ không phải là tự mãn. Chúng ta khen ngợi các em thì phải nhắm vào những phẩm hạnh tốt mà khen, chứ không nên nhắm vào tài năng của chúng mà khen, khen tài năng lâu ngày thì nhất định sẽ có vấn đề. Có rất nhiều phụ huynh còn khen thế nào? “Sao con lại xinh như vậy!” Bạn khen chúng xinh đẹp để làm gì? Khen chúng xinh đẹp có giúp ích gì cho chúng không? Bạn nói với chúng: “Khí chất của con rất tốt, có phải mỗi ngày con đều học Đệ Tử Quy không? Có phải lúc nào con cũng rất lễ phép với người lớn phải không? Vì “chân thành ở bên trong thì sẽ biểu hiện ra hình dáng bên ngoài”. Tiện thể chúng ta cũng ôn tập lại kinh văn một chút.

Có rất nhiều em, ngay từ nhỏ đã như vậy, ví dụ như bé gái, rất nhiều người lớn khi nhìn thấy bé đều nói: “Ồ, sao mà mặt mũi xinh xắn như vậy? Mũi ra mũi, miệng ra miệng.” Bé gái đó được bạn khen như vậy hai, ba năm thì sẽ tạo ra kết quả gì? Đó là mỗi ngày bé gái đó nhất định mang bên mình một món đồ, chiếc gương. Sao mọi người lại biết vậy? Ở trường mẫu giáo có hai chị em đến học, người chị và người em trai đều rất đẹp, nhưng vẻ đẹp của bé gái tương đối thu hút hầu hết người lớn, họ nhìn thấy em thì cứ hay khen em xinh đẹp, nên em bé gái này thường học đến nửa chừng thì lấy gương ra soi một chút, việc học tập của bé kém rất xa so với người em trai. Bởi vì em chỉ coi trọng bề ngoài, thường thì tâm tư không chuyên chú, thường rất hay để ý xem người khác có nhìn mình hay không. Đứa trẻ như vậy sau này sẽ rất dễ đi theo hướng cuộc sống hư vinh, cuộc sống xa hoa, phù phiếm. Do đó, không nên khen ngợi tướng mạo của trẻ, không nên thường xuyên khen ngợi tài hoa của trẻ, mà nên khen ngợi đức hạnh của chúng.

Cho dù bạn khen ngợi tài hoa của chúng, cũng phải nhân đó mà hướng dẫn chúng mục đích của tài hoa là để làm gì. Có tài hoa, ví dụ chúng đánh đàn tranh rất hay, mục đích là gì vậy? Là để biểu diễn cho người khác nghe, sau đó khiến chúng cảm thấy “mình rất tài giỏi” phải không? Như thế không đúng! Nếu như hướng dẫn như vậy thì việc chơi đàn tranh của đứa trẻ này nhất định sẽ có chương ngại. Nếu chúng ta hướng dẫn cho chúng biết: “Chuyển hóa phong tục, không gì tốt bằng âm nhạc”, âm nhạc có thể hun đúc tính tình của con người, có thể cải thiện phong khí của toàn xã hội, thế nên con học đàn tranh, học đàn cổ nhất định phải dùng tâm chân thành mà học, có thể thì mới đàn ra những bản nhạc lợi ích cho đại chúng trong xã hội. Khi chúng có mục tiêu này thì toàn bộ tâm thái của

chúng cũng sẽ hoàn toàn khác. Khi bạn khen ngợi phẩm đức của chúng, ví dụ nói: “Con thật hiếu thảo”, hiếu thảo tương ứng với tự tánh của chúng, nên chúng càng làm càng hăng say, như vậy thì không có tác dụng phụ. Cho nên, khen ngợi phải thuận theo phẩm đức mà khen ngợi. Tiêu chuẩn của phẩm đức ở đâu? Là ở Đệ Tử Quy! Thâm nhập một môn, nắm vững cương lĩnh của một môn này. Cho nên thưa các bạn, bạn phải học thuộc Đệ Tử Quy, nghe kỹ, đọc thuộc; chúng ta cũng đã có tuổi rồi, nói đến học thuộc lòng thì sẽ cảm thấy rất bị áp lực, nhưng nên học thuộc.

Có một người mẹ dắt theo con gái nhỏ đi ra phố mua đồ thì gặp một người bạn. Người bạn này liền hỏi cháu bé: “Sao con vẫn chưa đi học vậy?” Bé gái vẫn còn nhỏ, bé gái liền hỏi mẹ: “Mẹ ơi, đi học để làm gì vậy?” Kết quả người bạn đó lập tức nói với bé rằng: “Đi học để có thể kiếm nhiều tiền!” Được, phải cẩn thận ngay từ đầu, nếu như bạn là mẹ bé, bạn phải làm sao? Hiện nay giá trị quan như vậy chiếm tỉ lệ rất lớn. Người mẹ này lập tức nắm lấy cơ hội này, liền nháy mắt ngầm ra hiệu với bạn của mình, ý bảo bạn đừng nói tiếp nữa. Cô liền nói với con gái của mình: “Đi học quan trọng nhất là học năng lực làm việc, bởi vì sau khi chúng ta có năng lực làm việc rồi thì có thể giúp đỡ người khác và có cống hiến cho xã hội”, chúng ta phải nhớ kỹ “xã hội quốc gia là một thể hỗ trợ lẫn nhau”. Khi con trẻ cảm thấy xã hội chính là giúp đỡ lẫn nhau, một khi chúng hình thành thái độ này, khi đứng trước người trong các ngành các nghề thì chúng sẽ như thế nào? Sẽ tôn kính, sẽ cảm ơn. Nhưng nếu mục đích chúng học năng lực làm việc là để kiếm nhiều tiền, vậy sau này chúng dùng điều gì để nhìn các ngành, các nghề? Dùng kiếm được bao nhiêu tiền, chúng sẽ xem thường người của rất nhiều ngành nghề. Do đó, học vắn vồn ở chỗ giữ tâm của mình, chỉ cần tâm thiên lệch thì liền đi ngược lại với đạo đức, học vắn. Cho nên, người mẹ này lập tức hướng dẫn con gái mình phải học năng lực làm việc.

Học năng lực làm việc nghe rất trừu tượng, mà con gái cô thì còn nhỏ như vậy, người mẹ này lập tức (bởi vì họ vừa đi ra từ siêu thị, mua một ít bánh màn thầu), người mẹ nói: “Giống như chú lúc nãy, vì chú có năng lực làm việc, chú biết làm bánh màn thầu, chú có thể giúp chúng ta làm bánh màn thầu, giúp chúng ta có đồ ăn, cho nên chúng ta phải cảm ơn chú ấy. Nhưng mà chúng ta cảm ơn chú ấy, có phải bằng cách đem gấu bông của con tặng cho chú ấy không? Hay là tặng xe đồ chơi của con cho chú ấy? Chú ấy chưa chắc cần. Vì vậy, chúng ta cảm ơn chú thì có thể gửi cho chú một ít tiền để cảm ơn, chú ấy cũng có thể dùng số tiền này để mua những đồ dùng mà chú ấy cần.” Đây chính là mượn cơ hội này

để hướng dẫn con cái rằng, mục đích của học tập là để nâng cao năng lực làm việc, để tiện phục vụ người khác; khi các em có thái độ như vậy thì các em sẽ không dễ gì ngạo mạn.

Tôi cũng đã từng gặp một em khoảng hơn 20 tuổi, lần đầu tiên tôi gặp em ấy, nhìn thấy em ấy cao hơn tôi, đẹp trai hơn tôi, hơn nữa lại đang đọc sách thánh hiền, chúng tôi nhìn thấy rất phấn khởi. Bởi vì em ấy học trước tôi, nên tôi rất mừng thay cho em ấy, tôi liền khen ngợi em ấy: “Em thật hiếm có”, cứ luôn khen ngợi như vậy. Lần đầu tiên gặp mặt có nên khen ngợi dồn dập như vậy không? Không nên! Cho nên nói năng phải cẩn thận, tôi không làm tốt, tôi không thể kìm được tâm trạng vui mừng của mình, nên đã khen ngợi em ấy một thời gian. Sau đó sống chung với nhau hơn một tuần lễ, tôi quan sát thấy một chi tiết trong đời sống của em ấy không được thỏa đáng lắm, bởi vì em ấy nhỏ hơn tôi không ít tuổi, nên chúng tôi cũng giữ suy nghĩ rằng tôi như một người anh lớn của em ấy, tôi cũng “mặt ta vui, lời ta dịu” khuyên em. Cuối cùng khi tôi vừa nói ra thì mặt của em lập tức liền biến sắc, tôi cũng là người rất nhạy cảm, vốn dĩ muốn khuyên nhưng khuyên mới được nửa chừng thì lập tức giẫm phanh lại. Bởi vì nếu em ấy nghe không lọt tai, lúc đó mà làm cho bầu không khí nặng nề thì lần sau sẽ khó nói chuyện với nhau. Từ trong sự việc này tôi cũng thể hội được một điều: Khen ngợi người khác thì phải thuận theo phẩm đức mà khen ngợi, nếu không thì con người đích thực sẽ đánh mất mình trong những tiếng khen ngợi.

Chúng ta khen ngợi em bé này, vì em chịu lấy đôi dép mới của em đưa cho bạn học đi, chúng tôi cũng tiến thêm một bước kỳ vọng em, sau này có thể làm tấm gương tốt về phương diện đức hạnh, phẩm đức cho mọi người. Thế nên, tại sao người anh cả trước đây đều đặc biệt ưu tú, đều đặc biệt rất đảm đang? Tại sao vậy? Cha mẹ từ nhỏ đã kỳ vọng ở họ: “Cha mẹ làm việc quá vất vả, rất cực nhọc, con ở nhà phải cố gắng chỉ dạy các em cho tốt.” Bạn xem, họ được kỳ vọng, có trách nhiệm thì tự nhiên năng lực sẽ tăng trưởng rất nhanh. Vì vậy, chúng ta trong quá trình hướng dẫn con trẻ những câu kinh này, cũng sẽ có rất nhiều cơ hội, chúng ta có thể tiến thêm một bước cố gắng tận dụng, cố gắng hướng dẫn. Hôm qua chúng ta đã giảng đến câu kinh văn phía dưới: *“Hoặc ăn uống, hoặc ngồi đi, người lớn trước, người nhỏ sau.”* Tuy lễ nghi này là một chi tiết nhỏ trong đời sống, nhưng điều quan trọng nhất là nó trường dưỡng tâm cung kính cho trẻ. Vì vậy, học vấn thật sự là ở chỗ giữ tâm của trẻ, có một câu nói rằng: “Học vấn hàng đầu của con người chính là nghĩ cho người khác”, đây mới gọi là học vấn hàng đầu.

Con trai lớn của Phạm Trọng Yêm được đặt tên là Phạm Thuần Nhân, người làm cha mẹ ở Trung Quốc, quan tâm yêu thương con cái vô cùng chu đáo, ngay cả đặt tên cũng là để giáo dục con cái. Mục đích đặt tên của người Trung Quốc chúng ta là gì? Là thông qua cái tên này để kỳ vọng ở con cái, để chúng có thể luôn luôn nhắc nhở chính mình. Phạm Trọng Yêm đặt tên cho con trai ông là Thuần Nhân, là kỳ vọng con trai của ông có thể luôn giữ được tâm nhân từ. Chúng ta xem chữ “nhân” (仁) trong nhân từ này là chữ hội ý, bên trái là bộ “nhân” (人), bên phải là bộ “nhị” (二), là ý nghĩa gì vậy? Hai người, là hai người nào vậy? Nghĩ đến mình thì phải nghĩ đến người khác, cho nên: “Điều mình không muốn thì đừng làm cho người”, “điều mình muốn thì làm cho người”, “mình muốn lợi thì làm lợi cho người, mình muốn có thành tựu thì thành tựu người”. Trẻ con từ nhỏ biết đây là sự kỳ vọng của cha dành cho chúng thì tự nhiên chúng sẽ luôn khích lệ mình, đốc thúc mình làm theo phương hướng này.

Phạm Thuần Nhân thật sự cũng không phụ sự kỳ vọng của cha ông, bởi vì có một lần Phạm Trọng Yêm nói với con trai rằng: “Chỗ cha có 500 đấu lúa mạch, bảo Phạm Thuần Nhân giúp cha vận chuyển từ kinh thành về quê nhà ở Giang Tô.” Trên đường về quê, đúng lúc Phạm Thuần Nhân gặp bạn cũ của cha, bạn cũ của cha liền kể về tình trạng gia đình của ông cho Phạm Thuần Nhân nghe. Cha mẹ của bạn cha ông đã qua đời, mà không có tiền chôn cất, lại còn có một người con gái chưa gả chồng, tình cảnh đời sống tương đối cùng quẫn. Phạm Thuần Nhân nghe xong, liền lập tức đem 500 đấu lúa mạch bán đi, và đưa số tiền này cho bạn cũ của cha mình. Tuy nhiên, số tiền vẫn không đủ. Giúp người thì phải như thế nào? Tiễn Phật thì phải tiễn đến Tây Phương, giúp người phải giúp đến cùng. Cho nên, lúc đó ông cũng đem chiếc thuyền chở lúa mạch bán đi thì mới đủ tiền.

Sau khi xử lý xong, Phạm Thuần Nhân trở về kinh thành gặp cha, ngồi xuống bên cha và bắt đầu kể lại chuyện này cho cha nghe, kể chuyện trên đường đã gặp lại bạn cũ của cha. Kể đến việc ông quyết định bán 500 đấu lúa mạch đi giúp bạn cũ của cha, sau đó ông nói: “Thế nhưng tiền vẫn không đủ!” Phạm Trọng Yêm liền ngẩng đầu lên nói với con trai ông: “Vậy thì con cũng bán thuyền đi.” Người con liền nói: “Cha à, con đã bán nó rồi!” Thế nên cha con đồng lòng thì gia đạo có thể bền lâu không suy bại, nhà họ Phạm đều có trái tim nhân hậu, họ có bị tổn thất không? Không bị tổn thất, có được đại phước.

Cha tôi đặt tên cho tôi, cũng là kỳ vọng tôi, phải làm thật tốt lễ phép; hơn nữa tôi phải có ý thức trách nhiệm giống như chín mặt trời, phát dương quang đại

lễ phép. Như vậy chúng ta mới không cô phụ tấm lòng của cha đã đặt tên này cho chúng ta.

Cho nên, học vẫn cần trường dưỡng sự giữ tâm này, tâm nhân từ và tâm cung kính này. Tại vì sao nói đọc sách có thể thay đổi khí chất? Thay đổi từ đâu? Từ tâm. Bởi vì trong kinh điển, ví dụ lấy Đệ Tử Quy mà nói, điều mà Đệ Tử Quy dạy bảo: “Hoặc ăn uống, hoặc ngồi đi, người lớn trước, người nhỏ sau. Người lớn đứng, nhỏ chớ ngồi, người lớn ngồi, bảo mới ngồi.” Khi chúng đọc những câu kinh văn này, chúng sẽ thực hành dần dần; khi chúng thực hành những hành vi này, thì sẽ từ bên ngoài dần dần nội hóa thành sự giữ tâm của chúng, tâm cung kính này của chúng sẽ càng ngày càng vững chắc; tâm cung kính vững chắc rồi thì chân thành bên trong tự nhiên sẽ thay đổi khí chất. Cho nên, khi con trẻ đọc kinh văn mà không thực hành thì có thể thay đổi được khí chất không? Hiệu quả sẽ rất hạn chế. Cho nên, học quý lực hành.

“Hoặc ăn uống”, khi ăn cơm trước tiên phải mời người lớn ngồi trước, ăn trước. Ở Thâm Quyển chúng tôi có một nhóm học sinh, thầy của chúng không chỉ hướng dẫn chúng lúc ăn cơm thì mời người lớn ăn trước, mà còn hướng dẫn các em vị trí ngồi phải ngồi như thế nào; vị trí chủ tọa nhất định phải để cho thầy giáo ngồi, các em nhỏ không được giành ngồi. Lúc nhỏ chúng được học thì có quan trọng đối với chúng về sau hay không? Quan trọng. Tôi đã từng nghe một ông chủ kể rằng, ông muốn đàm phán với khách hàng, cả hai bên đều dẫn theo một số nhân viên của công ty mình tới. Kết quả một nhân viên của ông, vừa bước vào liền ngồi vào vị trí ghế chủ tọa, khiến những người khác đều không biết phải làm thế nào? Bởi vì đều là người lớn cả, nếu ngay lúc đó nói với anh ta thì thật sự rất khó coi. Vị trí chủ tọa nhất định là vị trí đối diện cửa ra vào, vị trí này là để dành cho người lớn hoặc cấp trên, khi họ ngồi ở vị trí đó thì có thể nắm bắt được toàn bộ tình hình. Bạn có thể để cấp trên ngồi ở vị trí ngay cửa ra vào được không? Ai bước vào ông ấy cũng đều không biết. Cho nên, tất cả mọi lễ nghi đều tùy thuận theo trạng thái tự nhiên, đều rất có đạo lý. Vị trí chủ tọa phải để cho thầy giáo ngồi thì học sinh sẽ không ngồi lộn xộn, rất có quy củ.

Sau đó thầy giáo lại nói: “Nếu như mặt bàn có vân, thì từng đường vân gỗ đó không được chỉ vào hướng vị trí chủ tọa, như vậy là không cung kính.” Từng li từng tí như vậy cũng làm tăng trưởng tâm cung kính và mức độ tỉ mỉ của các em. Kết quả có một lần, bởi vì tôi thường không ở trong phòng học, mà đi diễn giảng khắp nơi. Khi trở về, cũng sẽ ăn cơm cùng với các em học sinh này, có một bữa vừa ngồi xuống thì các em ở đó xoay cái bàn. Tôi nói: “Lạ thật, việc gì các

em phải xoay bàn?” Các em nói: “Đường vân gỗ này không được hướng vào thầy, như vậy là không cung kính.” Chúng tôi thấy vậy thật sự rất cảm động, tin rằng tâm cung kính của những em học sinh này có thể suốt đời sẽ không thay đổi. Đây là “hoặc ăn uống”.

Tiếp đến là “hoặc ngồi đi”, đều phải nhường cho người lớn ngồi trước. Có một em học sinh lớp bốn, đi cùng mẹ đến thăm người thân. Sau khi vào nhà, mẹ của em vẫn đang gọi điện thoại di động, em liền nói với mẹ rằng: “Mẹ à, mẹ ngồi đi!” Mẹ của em nói: “Con ngồi trước đi!” Em vẫn nói tiếp: “Mẹ à, mẹ ngồi đi!” Mẹ của em cảm thấy rất kỳ lạ: “Mẹ bảo con ngồi thì ngồi đi, sao cứ nhiều lời như vậy!” Em nói: “Mẹ à, mẹ không ngồi thì con không thể ngồi được.” Bởi vì em đang thực hành câu kinh văn này, vào lúc này bậc làm cha mẹ, bậc làm thầy giáo như chúng ta phải nhảy bển, phải thành toàn tâm hiếu thảo và tâm cung kính của trẻ thì chúng mới có thể lập thân hành đạo. Người mẹ này mới sức nhớ ra. Thực ra, khi chưa học Đệ Tử Quy, ai ăn trước, ai ngồi trước vậy? Đều là con cái. Cho nên đảo lộn, điên đảo rồi thì hành vi của chúng đương nhiên điên đảo, bây giờ bạn phải nhanh chóng điều chỉnh lại mới được.

“Ngồi”, chúng ta cũng có thể mở rộng ra, ví dụ nói bạn ngồi xe, nhất định phải có trật tự, xếp hàng ngay ngắn, không được phép chen lấn, xô đẩy. Khi lên xe thì ngoài việc nhường cho người lớn, người già ngồi, còn phải nhường cho người già yếu, phụ nữ và trẻ em ngồi, cũng phải đi về phía sau để nhường vị trí phía trên cho người khác. Không nên vừa lên xe, phía sau còn rất nhiều chỗ, mà chúng ta cứ chọn ngồi ở phía trước, việc này là không nhường sự thuận tiện cho người khác. Bởi vì nếu người lên sau là người già, mà bạn vẫn để cụ đi xa như vậy sao? Do đó, chúng ta phải luôn nghĩ cho người già, luôn nghĩ cho người lên sau. Thưa các bạn, người lớn hiện nay có làm được không? Bạn hãy chú ý quan sát thử xem. Ví dụ như một đoàn thể nào đó, một xí nghiệp nào đó cùng nhau đi du lịch, người lên xe trước đều ngồi phía trước, người lên sau thì phải đi xuống phía sau. Do đó, chúng ta lúc nào cũng cần phải thực hành cung kính, thực hành lễ nhường.

Có một trường học tổ chức đi du lịch, rất nhiều giáo viên nam ngồi ở phía trước, bởi vì có một cô giáo từng học Đệ Tử Quy, nhưng người lớn lại rất sĩ diện, bạn trực tiếp nói họ làm sai, họ có thể thẹn quá hóa giận. Vì vậy, ngay cả giáo viên cũng phải cố gắng học Đệ Tử Quy mới được, nếu không thì lời nói và hành vi không chừng có thể sẽ phản giáo dục. Nếu giáo viên có hành vi phản giáo dục thì sẽ như thế nào? Sẽ bị đọa xuống tầng địa ngục thứ 19. Có một câu chuyện kể

như thế này, có một thầy thuốc xem mạng người như cỏ rác, vua Diêm-la rất giận dữ, phán ông xuống tầng địa ngục thứ 18. Sau khi ông xuống, trong lòng rất phiền muộn, ở đó gào lớn: “Không phải tôi cố ý, chỉ là không cẩn thận thôi!” Bạn xem, ông chưa học Đệ Tử Quy, cho nên sai rồi mà vẫn không thừa nhận, ông không biết “biết sửa lỗi, không còn lỗi”, nếu như vào lúc đó ông khởi lên một niệm sám hối thì có thể sẽ thoát khỏi tầng địa ngục thứ 18 rồi; “nếu che giấu” thì tội chồng thêm tội, nên ông tiếp tục bị ở lại.

Ông ở chỗ đó giậm chân rất giận dữ, bỗng nhiên phía dưới có người nói: “Ông đừng giậm chân nữa, ông làm bụi bặm rơi đầy xuống người tôi rồi!” Ông bỗng giật mình: “Tầng thứ 18 chẳng phải là thấp nhất rồi sao? Sao bên dưới vẫn còn có người nữa vậy?” Ông nói: “Tôi làm thầy thuốc, coi mạng người như cỏ rác nên bị đọa xuống tầng thứ 18, thế ông làm ngành nghề gì, sao bị đọa đến tầng thứ 19 vậy?” Người bên dưới nói: “Tôi làm thầy giáo. Thầy thuốc chỉ làm mất mạng người nên bị đọa xuống tầng thứ 18, còn thầy giáo cắt đứt huệ mạng của người khác”, mạng sống thì có hạn, còn huệ mạng thì vô tận. Nếu trí tuệ này được xây dựng đúng đắn, học sinh của bạn sau này còn có con cái, con cái của học sinh bạn lại có con cái nữa, bạn dạy quan niệm đúng đắn cho một người học sinh thì có thể sẽ ảnh hưởng đến con cháu nhiều đời của họ. Hơn nữa, một thầy giáo cả đời có thể dạy đến hàng trăm, hàng ngàn học sinh, cho nên nghề giáo này là công đức vô lượng. Làm tốt thì “công đức vô lượng”, làm không tốt thì công đức không “sáng”, tiền đồ là một mảng tối tăm. Thưa các bạn, sau khi nghe xong bạn đừng nên nói: “Vậy tôi không làm giáo viên, thật quá đáng sợ!” Điều thật sự quan trọng là gì? Là tấm lòng. Phương pháp dạy học của chúng ta cũng phải có kinh nghiệm dần dần mới tích lũy được, nhưng tâm chân thành của bạn mới là sự tương tác quan trọng nhất đối với các em.

Chúng ta hãy suy nghĩ xem, đối với giáo viên thì học sinh dạy 5 năm trước tương đối thân thiết hơn, hay học sinh dạy 5 năm sau tương đối thân thiết hơn? Học sinh 5 năm trước, thế thì thật kỳ lạ, phương pháp dạy học của bạn lúc nào sẽ tốt hơn? Nhất định càng về sau càng tốt hơn. Nhưng tại sao học sinh dạy 5 năm trước lại thân thiết với bạn hơn vậy? Là do mức độ dụng tâm! Bởi vì lúc đó bạn luôn sợ dạy không tốt nên rất dụng tâm dạy học sinh. Học sinh không chỉ nhìn thấy kỹ năng dạy học của bạn, mà điều càng quan trọng hơn là thái độ dạy học của bạn, để lại ấn tượng sâu sắc trong chúng. Có thể sau khi bạn dạy lâu rồi, lòng yêu nghề sẽ bị giảm đi, tuy kỹ năng dạy học tốt hơn trước, nhưng sự tác động vào nội tâm của trẻ, có thể sẽ không còn mạnh mẽ như trước đây nữa. Vì vậy, làm

thầy giáo thì đừng sợ kỹ năng dạy học không đủ, chỉ cần bạn có lòng thì chắc chắn công đức thật sự vô lượng, tiền đồ xán lạn.

Làm thầy giáo thì phải luôn giữ quan niệm “học vi nhân sự, hành vi thể phạm”¹, bởi vì thầy giáo cũng trong quá trình học tập không ngừng, cho nên thầy giáo không thể dừng theo đuổi đạo đức, học vấn, “học là để sửa mình, dạy là để sửa người”, đối với “dạy” và “học” chúng ta đều không được ngừng nghỉ. Học tập thì mới có thể nâng cao chính mình và tu sửa bản thân, cho nên “học là để sửa mình”, đối trị tập khí của chính mình; “dạy là để sửa người”, thông qua giáo dục mới có thể hướng dẫn học sinh có quan niệm đúng đắn, xây dựng nhân sinh quan đúng đắn. Không học thì sẽ rất khó có được trí tuệ thực sự, không học thì không có trí tuệ, không dạy thì không nhân từ, bởi vì chỉ có giáo dục mới có thể cứu sống cuộc đời của một người từ gốc rễ. Do đó, chúng ta luôn luôn là dạy và học cùng tiến bộ. Thầy giáo tuyệt đối không phải sau khi tốt nghiệp trường sư phạm thì bỏ sách vở qua một bên, mà trái lại phải càng tích cực học tập, không được phụ sự kỳ vọng của đất nước đối với chúng ta, không được phụ lòng tín nhiệm của phụ huynh đối với chúng ta, càng không được cô phụ duyên phận thầy trò này giữa học sinh với chúng ta. Cho nên, phải luôn “học vi nhân sự, hành vi thể phạm” thì mới được.

Cô giáo này lên xe, nhìn thấy một số thầy giáo đã ngồi ở phía trước nhưng cũng không tiện trực tiếp góp ý với họ, vào lúc này “thông đạt nhân tình thì đều là văn chương”, vận dụng nghệ thuật ngôn ngữ, sau đó cô liền nói với họ rằng: “Ưu tiên phụ nữ, các thầy hãy ra phía sau đi”, để cho họ có chút cảm giác thành tựu, không chỉ trích trước mặt họ, nhưng có thể làm tấm gương cho họ xem. Ví dụ cô vốn dĩ đã ngồi xuống, sau đó lại có vị thầy giáo lớn tuổi hơn lên xe, cô giáo này lập tức đứng lên nói: “Thầy Ngô, mời thầy ngồi”, làm cho người khác xem. Khi có một người làm gương thì tâm cung kính của những người khác liền đề khởi. Thế nên, chúng ta ở trong bất kỳ đoàn thể nào cũng phải luôn biểu diễn cho người khác xem.

Cô nói, ngoài việc đi xe nhìn thấy hiện tượng này, khi đi du lịch, vừa bước vào phòng liền bật hết toàn bộ đèn trong phòng lên. Tại sao bật hết đèn lên vậy? Bởi vì không tốn tiền. Con người nếu cái gì cũng nghĩ đến tiền thì sẽ làm ra rất nhiều chuyện tổn hại phước báo của chính mình. Xin hỏi những đèn này do đâu mà có thể sáng được? Là do điện. Điện từ đâu mà có vậy? Điện lực, có thủy điện,

¹ Học làm thầy người, hành vi làm mô phạm cho đời.

có rất nhiều phương pháp phát điện, nhưng tất cả các phương pháp tạo ra điện đều làm hao tổn nguồn năng lượng của trái đất. Nếu thế hệ này càng dùng quá nhiều thì thế hệ sau sẽ càng bị thiếu hụt. Cho nên tôi thường nói, từ khi có lịch sử loài người đến nay, đời nào sẽ bị thế hệ sau mắng chửi nhiều nhất? Là đời nào vậy? Là đời này của chúng ta. Sao mọi người đều biết vậy? Mọi người có thể dự đoán tương lai, rất có trí tuệ! Chúng ta cũng có thể suy đoán được, người 100 năm sau nhất định sẽ mắng: “Sao mình lại có tổ tiên tệ hại như vậy! Để lại cho chúng ta nguồn nước gì đây? Để lại cho chúng ta không khí gì đây? Để lại cho chúng ta bầu trời bị phá hủy, để lại cho chúng ta đất đai đều bị ngấm thuốc trừ sâu, khiến chúng ta sống vô cùng khó khăn!” Chúng ta có nên làm tổ tiên như vậy không? Bạn xem, tổ tiên mấy ngàn năm trước đối xử với chúng ta như thế nào? Để lại những thứ tốt đẹp, để lại trí tuệ [cho chúng ta]. Chúng ta phải làm người lớn, làm tổ tiên giống như vậy mới đúng.

Cô giáo này cũng không trực tiếp chỉ trích, nếu họ bật lên, chúng ta tắt là xong. Cho nên, làm thầy giáo phải luôn nghĩ rằng tất cả lời nói, hành vi của mình đều phải làm tấm gương tốt cho học sinh, làm tấm gương tốt cho xã hội đại chúng. Rất nhiều thầy giáo lại nói: “Thế tôi làm thầy giáo chẳng phải rất vất vả hay sao?” Thực ra, khi nói ra lời nói này, là họ vẫn chưa thật sự nỗ lực thực hiện lời dạy bảo của thánh hiền; nếu như họ thật sự làm thì họ sẽ tuyệt đối không nói như vậy, bởi vì lời dạy bảo của thánh hiền là giúp bạn thật sự sống cuộc sống tốt đẹp. Bạn nói ngồi cũng phải cho ra ngồi, bạn xem, nằm xuống ghé salon nghiêng sang một bên thoải mái biết bao! Đó là bạn chỉ thấy sự thoải mái nhất thời trước mắt, về sau sẽ đau khổ lâu dài. Hiện nay bệnh nhiều nhất là bệnh về xương, như gai đốt sống, vẹo cột sống, bạn thoải mái một chút nhưng đã làm vẹo cột sống, phải đi nhờ người ta dùng chân đập đập, dùng tay đấm đấm, đến lúc đó bạn sẽ kêu khổ thấu trời. Thế nên, khi bạn thật sự thực hành những lễ tiết này vào trong cuộc sống thì thân thể bạn sẽ rất khỏe mạnh, bạn sẽ sống rất nhẹ nhàng. Khi những thái độ cung kính này đã được nội hóa rồi thì bạn thực hiện sẽ cảm thấy rất thoải mái, rất tự tại, không gượng gạo chút nào. Khi bạn không làm như vậy, tùy tiện quen rồi thì lúc nào cũng sợ sai, như vậy năng lượng của bạn bị hao tổn lúc đó chắc chắn sẽ càng nhiều hơn.

Bởi vì con người không hiểu, nên mới có những sự hiểu lầm này, vậy nên chúng ta phải biểu diễn cho xuất sắc, để mọi người cảm thấy: “Ồ, người đọc sách thánh hiền mặt mày lúc nào cũng tươi cười”, sau đó chung sống với mọi người cũng rất hòa hợp. Bạn không nên học kinh điển thánh hiền, đến sau cùng biến

thành vẻ mặt nhăn nhó khổ sở, như vậy thì người ta đều không dám học. Chúng ta là bảng hiệu của Không lão phu tử, là bảng hiệu của các vị thánh hiền, phải thường xuyên lau bóng nó. Chúng ta phải luôn dùng thái độ “ngày một mới, mỗi ngày một mới, lại mới hơn nữa” để trường dưỡng đạo đức, học vấn của mình, và cũng luôn kỳ vọng dùng thân giáo để đánh thức tâm cung kính, tâm nhân từ của người khác. Cho nên, “hoặc ăn uống, hoặc ngồi đi, người lớn trước, người nhỏ sau”.

Câu tiếp theo: *“Người lớn gọi, liền gọi thay, người không có, mình tới ngay.”* Thời xưa, bởi vì là đại gia đình nên khách đến nhà có thể là muốn tìm ông nội hoặc muốn tìm bác. Người khách không thể vừa tới nhà bạn thì liền vào trong phòng nhà bạn tìm người được, như vậy là không hợp lễ nghi. Do đó, khi chúng ta là văn bối gặp người lớn, gặp khách đến nhà thì phải chủ động nói: “Xin hỏi chú tìm ai ạ?” Nếu như tìm bác thì chúng ta phải như thế nào? “Liền gọi thay”, nhanh chóng chạy đi tìm bác của mình, không được thất lễ với khách, để khách đợi lâu thì không tốt. Nếu như bác không có ở nhà thì sao? “Người không có, mình tới ngay”, phải quay lại nói với khách: “Bác con không có ở nhà, xin hỏi chú có chuyện gì không?” Bởi vì rất có khả năng là khách từ phương xa đến, có câu: “Không có việc không lên điện Tam bảo”, người ta đến tìm thì chắc chắn có việc. Cho nên chúng ta nên hỏi xem: Dạ thưa có chuyện gì không ạ? Có chuyện gì con có thể chuyển lời lại giúp chú được không?

Khi một đứa trẻ từ nhỏ đã biết ứng đối như vậy, sau này bạn để chúng làm việc gì có yên tâm không? Yên tâm. Cho nên đừng xem thường lễ nghi này, lễ nghi này chúng tỏ khi trẻ nhỏ đối diện với sự việc, nhất định sẽ xử lý đến nơi đến chốn, gọi là thái độ có đầu có đuôi. Khi chúng như vậy thì tâm chúng sẽ không nôn nóng, hấp tấp. Vì vậy, thông qua lễ nghi đời sống này, đều đang nuôi lớn sự tu dưỡng cho trẻ. Tiết học hôm nay tới đây thôi, tiết học sau chúng ta sẽ tiếp tục, cảm ơn mọi người!